

## Περιεχόμενα

|                                                                                                                                                   |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Πρόλογος .....                                                                                                                                    | 11  |
| Πίνακας μεταγραφής αραβικών όρων και ονομάτων .....                                                                                               | 15  |
| Εισαγωγή .....                                                                                                                                    | 17  |
| 1. Το ισλαμικό νομικό σύστημα και η κοινωνική<br>πρόκληση από ελληνορθόδοξη οπτική:<br>Η περίπτωση της Δυτικής Θράκης .....                       | 57  |
| 2. Οι θρησκευτικές ελευθερίες στο Ισλάμ:<br>«Στη Θρησκεία δεν υπάρχει καταναγκασμός»<br>( <i>Qur'ān</i> 2:256) .....                              | 99  |
| 3. Η σχέση νόμου-θρησκείας στο πρώιμο ισλάμ:<br>Ο νομοθετικός ρόλος του Προφήτη Μωάμεθ<br>και ο χαρακτήρας του Κορανίου ως νομικού κειμένου ..... | 139 |
| 4. Η εικόνα των μουσουλμάνων Αράβων για<br>τους Βυζαντινούς: Δειγματοληπτική προσέγγιση .....                                                     | 179 |
| 5. Διεθνής ιατρική-διαθρησκευτική προσέγγιση:<br>Οι μουσουλμάνοι ασθενείς .....                                                                   | 199 |
| 6. Σχεδιάγραμμα ισλαμικής οικολογίας:<br>Η κορανική διδασκαλία για το περιβάλλον .....                                                            | 233 |
| Γλωσσάρι .....                                                                                                                                    | 275 |
| Ευρετήριο .....                                                                                                                                   | 279 |

## Πρόλογος

Οι εξελίξεις της επικαιρότητας παγκοσμίως όλο και περισσότερο, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, διατηρούν αμείωτο το ενδιαφέρον για το Ισλάμ για παραπάνω από μια δεκαετία περίπου, ενώ το σχετικό ενδιαφέρον είχε ατονήσει έπειτα από τα μεγάλα γεγονότα της δεκαετίας του 1970 (Ιράν) και του 1990 (Ιράκ). Πολλοί άνθρωποι από όλες τις γωνιές του κόσμου και για διαφορετικούς λόγους προσπαθούν με έντονο τρόπο να αντιληφθούν την ουσία και τις πραγματικές διαστάσεις σε όλα τα επίπεδα αυτής της θρησκείας. Το ίδιο, αν και σε μικρότερο βαθμό, ισχύει και στην Ελλάδα. Ωστόσο, η παρουσία της καλά οργανωμένης μουσουλμανικής μειονότητας στη Θράκη δεν στάθηκε αρκετή για να εξοικειώσει τους Έλληνες με τη διδασκαλία και την πρακτική του Ισλάμ.

Η αποτυχία αυτή οφείλεται, πιστεύουμε, από τη μια μεριά, στο σχεδιασμό της ελληνικής πολιτικής για τη συγκεκριμένη περιοχή εδώ και πολλές δεκαετίες, με πληθώρα αποφάσεων και κατευθύνσεων που δεν κατέληγαν πάντοτε στο στόχο τους, διάσταση που δεν μας απασχολεί. Από την άλλη μεριά, όμως, φαίνεται ότι και η ίδια η μειονότητα για τους δικούς της λόγους, συνειδητά ή ασυνείδητα, παρασύρθηκε ή αφέθηκε να παρυσυρθεί σε μια μάλλον εσωστρεφή κατάσταση, που δεν της επέτρεπε να εκφραστεί –ή καλύτερα να λειτουργήσει– «εκπαιδευ-

τικά» για τους υπόλοιπους Έλληνες ως προς το Ισλάμ. Το αποτέλεσμα αυτής της παγιωμένης και παγωμένης κατάστασης είναι ότι ο μέσος Έλληνας δεν γνωρίζει σε ικανοποιητικό βαθμό διάφορα στοιχεία του Ισλάμ, αν και η αναγνωρισμένη θρησκευτική μειονότητα στη Θράκη υπάρχει από δεκαετίες.

Επιπλέον, η μετανάστευση –δεν εξετάζουμε παράνομη ή μη– έφερε στη χώρα μας πληθώρα ανθρώπων, οι οποίοι στην πλειονότητά τους είναι μουσουλμάνοι και βρίσκονται διάσπαρτοι σε όλη την επικράτεια, κυρίως βέβαια στην Αττική και στα μεγάλα αστικά κέντρα. Η παρουσία τους τόσο για ιστορικούς όσο και για σύγχρονους (π.χ. οικονομικούς, κοινωνικούς κλπ.) λόγους αντιμετωπίζεται συνήθως δύσθυμα ή αδιάφορα. Σε κάθε περίπτωση, και για αυτούς εντοπίζεται μια γενικότερη άγνοια από τον ελληνικό πληθυσμό σε σχέση με διάφορες πτυχές της ύπαρξής τους, όπως και για τη θρησκεία τους.

Επιπλέον, η συζήτηση σχετικά με την ανέγερση ή όχι ισλαμικού τεμένους στην Αθήνα, αλλά και τα ημιπαράνομα τζαμιά που βρίσκονται παντού ηλεκτρίζουν ακόμη περισσότερο την κατάσταση και επιδρούν αρνητικά σε μεγάλη μερίδα του ντόπιου πληθυσμού. Σε αυτό συντελεί σε μεγάλο βαθμό και η άρνηση των ίδιων των μουσουλμάνων να προσαρμοστούν με καλύτερο τρόπο στις δομές υποδοχής τους, αρνούμενοι, για παράδειγμα, να εξοικειωθούν με την ελληνική γλώσσα ή να καταλάβουν την παράδοση και τον πολιτισμό του τόπου, νοοτροπία που θα πρέπει άμεσα να εγκαταλειφθεί.

Για τους παραπάνω σύνθετους λόγους, αλλά πολύ απλά και για τη «γοητεία» της θρησκείας των περισσότερων από ένα δισεκατομμύριο ανθρώπων διεθνώς καταπιανόμαστε επιστημονικά με διάφορες πτυχές του Ισλάμ, τόσο θεωρητικές, ως προς τη διδασκαλία του, όσο και πρακτικές. Ο στόχος δεν είναι η

«αγιοποίηση» μιας θρησκείας, πολλοί εκπρόσωποι της οποίας έχουν διαπράξει εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας και των ανθρώπων, αλλά η ανάδειξη διάφορων σημείων που μπορούν να λειτουργήσουν ως βάσεις γνωριμίας με τους μουσουλμάνους και αναίρεσης των προκαταλήψεων του παρελθόντος. Οι προκαταλήψεις και η άγνοια για τους Άλλους, που στην περίπτωσή μας είναι οι μουσουλμάνοι, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να συνεισφέρουν στην εξέλιξη της κοινωνίας.

Υπό αυτή την έννοια, προσπαθούμε να αναδείξουμε διάφορες ήπιες διαστάσεις του Ισλάμ και τις φωνές εκείνων των μουσουλμάνων που αντιλαμβάνονται ότι οι μονολιθικές και αδιέξοδες προσεγγίσεις του παρελθόντος δεν έχουν θέση στο σύγχρονο κόσμο και προτείνουν μια ισλαμική πραγματικότητα πολύ περισσότερο συμβατή και συζητήσιμη, γόνιμα και δημιουργικά ανεκτή στο σημερινό διεθνοποιημένο περιβάλλον.

Προσπαθούμε, λοιπόν, να επηρεάσουμε, να «αλλοιώσουμε» μέσω της εκπαίδευσης και της ολοκληρωμένης γνωριμίας με το Ισλάμ, όσο είναι εφικτό, στρεβλές νοοτροπίες που μόνο προβλήματα δημιουργούν, ενώ σχετικά εύκολα μπορούν να καταλήξουν ακόμη και σε αιματηρές συγκρούσεις. Η προσπάθεια αυτή απευθύνεται προς όλες τις μεριές, αφού οι «γνωριμίες» δεν μπορούν ποτέ να είναι μονόπλευρες αλλά αμφίπλευρες και πάντοτε στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης. Η εποχή δεν ευνοεί ιδιαίτερα τις θεωρητικές αναλύσεις, αλλά απαιτεί λύσεις και προτάσεις με πρακτικό αντίκρισμα στη ζωή των ανθρώπων.

*Ελπίζουμε να καταφέρουμε να προχωρήσουμε την προσπάθεια που ξεκινάμε και τα αποτελέσματα να είναι όπως τα επιδιώκουμε...*

Μιχάλης Μαριόρας